

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในเรื่อง การพัฒนาอาชีพการเพาะกล้าไม้สักเพื่อการอนุรักษ์ในชุมชนบ้านสวนสัก อำเภองาว จังหวัดลำปาง ในครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ คือศึกษารูปแบบการเพาะกล้าไม้สัก หาแนวทางการพัฒนาอาชีพการเพาะกล้าไม้สักและ ส่งเสริมอาชีพการเพาะกล้าไม้สัก ในชุมชนบ้านสวนสัก อำเภองาว จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้เกี่ยวข้องในการประกอบอาชีพการเพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสัก อำเภองาว จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลแล้วนำมาแยกแยะประเด็นตามวัตถุประสงค์ นำเสนอโดยการบรรยายและการสรุปเชิงวิเคราะห์ ซึ่งได้ผลการวิจัยสรุปดังนี้

รูปแบบการเพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสัก อำเภองาว จังหวัดลำปาง

บริบทชุมชนบ้านสวนสัก อำเภองาว จังหวัดลำปาง

ชุมชนบ้านสวนสักตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านหวด อำเภองาว จังหวัดลำปาง โดยมีถนนพหลโยธิน ลำปาง – พะเยา ตัดผ่านที่กิโลเมตรที่ 667 – 670 ตำบลบ้านหวด มีพื้นที่ประมาณ 299.345 ตารางกิโลเมตร โดยหมู่บ้านสวนสักมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 60 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมดประมาณ 200 คน ซึ่งในชุมชนบ้านสวนสักนี้โดยทั่วไปประกอบอาชีพ เพาะกล้าไม้สักเพื่อการจำหน่าย รับจ้างทั่วไป และผ้าไหมฝ้ายเพื่อการจำหน่ายซึ่ง อาชีพรับจ้าง ซึ่งในชุมชนบ้านสวนสักนี้ยังมีไม่มีโรงเรียน โดยโรงเรียนนั้นจะอยู่ที่บ้านห้วยதாகซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสคือ โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 85 ในชุมชนบ้านสวนสัก มีแหล่งน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคโดยมีประปาหมู่บ้านโดยสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2547 โดยก่อนจะมีน้ำประปาหมู่บ้านนั้นชาวบ้านจะใช้น้ำจากบ่อที่ขุดขึ้นในบ้านของตนเอง และยังมีแหล่งน้ำธรรมชาติ คือลำห้วยเต้า ซึ่งถือว่าเป็นลำห้วยเดียวที่อยู่ในหมู่บ้านสวนสักนี้

ประวัติความเป็นมาของอาชีพการเพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสัก

การประกอบอาชีพการเพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสักเริ่มต้นเมื่อ พ.ศ. 2532 โดยเริ่มจากผู้ทำงานในสถานีเพาะชำกล้าเพาะกล้าไม้สักไม้จังหวัดลำปาง ได้เพาะกล้าไม้สักเพื่อจำหน่าย ต่อจากนั้นชาวบ้านในชุมชนเห็นว่าสามารถทำเป็นอาชีพได้และมีวิธีการทำไม่ยาก จึงทำเป็นทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริมมากขึ้น โดยเห็นว่ากระแสการอนุรักษ์ธรรมชาติมีมาก และมีการซื้อกล้าไม้สักไปปลูกในสวนป่าเชิงอนุรักษ์ทั้งในหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน จนปัจจุบันมีผู้ประกอบอาชีพการเพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสักจำนวน 9 ราย

รูปแบบการเพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสัก อดีตและปัจจุบัน

รูปแบบการเพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสัก อำเภองาว จังหวัดลำปาง นั้น พบว่าการเพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสักนั้นยังคงเป็นแบบเดิมจากอดีตโดยผู้วิจัยจะได้สรุปผลการวิจัยรูปแบบการเพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสักสัก อำเภองาว จังหวัดลำปาง ดังต่อไปนี้

ด้านเมล็ดพันธุ์ ปัจจุบันเมล็ดสักที่ใช้ในการเพาะนั้นจากได้มากจากทั้งในท้องที่อำเภองาว และต่างท้องที่ได้แก่ อำเภอเมือง สบปราบและเสริมงาม ซึ่งราคาที่จำหน่ายเมล็ดพันธุ์สักนั้นมีการจำหน่ายเป็นปี๊บ คือ 1 ปี๊บจะมีราคาประมาณ 80 – 100 บาท โดยราคาของเมล็ดสักบางปีจะมีราคาแพงและบางปีมีราคาถูก ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาดด้วยการทำแปลงเพาะนั้นก็เพื่อในการเพาะเมล็ดให้เป็กล้าไม้สัก ในระยะในการปลูก 1 ปีนี้จะต้องมีการดูแลเรื่องวัชพืชที่จะต้องคอยกำจัดเพื่อให้กล้าไม้สักได้เจริญเติบโต แต่การดูแลนั้นผู้เพาะกล้าไม้สักยังต้องคอยตรวจดูในเรื่องเชื้อราที่จะเกิดกับกล้าไม้สัก หากเกิดเชื้อรามากเกินไปก็ต้องถอนหมดทั้งแปลง ระยะเวลาในการเพาะนั้นจะอยู่ในช่วงเดือนเมษายน ถึงเดือนพฤษภาคม เพราะหลังจากนี้จะเป็นช่วงฤดูฝน ซึ่งจะทำให้ผู้เพาะกล้าสักไม่ต้องดูแลเรื่องการให้น้ำ พออายุครบ 1 ปีจึงขุด ถอนขึ้นมาตกแต่งโดยทำการตัดแต่งโดยตัดส่วนลำต้นทิ้งให้เหลือตา 1-2 คู่ หรือยาว ประมาณ 1-2 ซม. พร้อมทั้งตัดรากแขนงและปลายรากแก้วออก เหลือแต่ส่วนของรากแก้วยาวประมาณ 15 ซม. ซึ่งเมื่อตัดแต่งแล้วจะเรียกว่า “เหง้าสัก” ในการบรรจุถุง ถุงที่ใส่กล้าไม้สักชุมชนบ้านสวนสักจะใช้ถุงสำหรับใส่กล้าไม้ อยู่ 2 ขนาดคือ ขนาด 2 x 6 นิ้ว และขนาด 3 x 6 นิ้ว โดยการนำดินใส่ถุงนั้น ดินที่ใช้ผู้เพาะกล้าไม้สักจะใช้ดิน 3 ส่วน แกลบ 1 ส่วน ผสมให้เข้ากันแล้วบรรจุลงถุงสำหรับใส่กล้าไม้ ในการจำหน่ายกล้าไม้สักนั้น

เนื่องจากชุมชนบ้านสวนสักอยู่ติดกับถนนพหลโยธิน สายลำปาง-พะเยา จึงมีการวางจำหน่าย บริเวณบ้านของตนเองโดยไม่ต้องไปเช่าที่การวางจำหน่าย

ถุงใส่กล้าไม้ถือว่าเป็นวัสดุที่สำคัญ โดยปัจจุบันผู้เพาะกล้าไม้สักจะซื้อมาจากตลาด อำเภองาว ซึ่งในการขนส่งนั้นผู้เพาะกล้าไม้สักบางรายจะนำจักรยานยนต์ไปซื้อเองหรือฝากผู้ที่ นำรถยนต์กระบะเข้าไปซื้อที่ในตลาดอำเภองาว ในเรื่องของดินที่ใช้การเพาะกล้าไม้สักจะ ได้มาจากการตั้งซื้อจากผู้รับจ้างขนดิน ซึ่งแต่ก่อนนั้นจะนำดินบริเวณป่าละเมาะรอบๆ หมู่บ้าน แต่ปัจจุบันป่าเหล่านั้นได้กลายเป็นพื้นที่ของหน่วยงานราชการป่าไม้ ซึ่งไม่อาจนำดิน มาได้ ส่วนแรงงานที่ใช้ในการเพาะกล้าไม้สักนั้นจะเป็นคนในหมู่บ้านสวนสัก เพราะว่างาน เพาะกล้าไม้สักนั้นต้องใช้ความรู้พอสมควร

แนวทางการพัฒนาอาชีพการเพาะกล้าไม้สัก

ในการหาแนวทางการพัฒนาอาชีพการเพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสัก อำเภองาว จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยจะได้นำเสนอแนวทางทางการพัฒนาอาชีพการเพาะกล้าไม้สัก ในชุมชนบ้านสวนสัก โดยแยกเป็น 2 ด้านหลัก ดังนี้

ด้านการจัดการ สำหรับเป็นแนวทางการพัฒนาอาชีพการเพาะกล้าไม้สักในชุมชน บ้านสวนสัก

1. ส่วนของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

ในปัจจุบันในการจำหน่ายกล้าไม้สักผู้เพาะกล้าไม้สักจะวางจำหน่ายบริเวณหน้า บ้านของตน ซึ่งยังไม่มีการรวมกลุ่มของผู้เพาะกล้าไม้สักในการสร้างเป็นตลาดของผู้เพาะกล้า ไม้สักโดยมีการขายรวมกัน โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดสรรสถานที่ให้เป็นตลาดการค้ากล้า ไม้สัก โดยมีการจัดสรรสถานที่ให้ มีทั้งที่จอดรถกว้างขวาง มีร้านค้า ร้านอาหาร ที่พักผ่อน ระหว่างรอการซื้อขายกล้าไม้สักและยังสามารถนำผลิตภัณฑ์ของตำบลและของชาวบ้านทั้งใน ตำบลและหมู่บ้านใกล้เคียงมาจำหน่าย ซึ่งที่สำคัญตลาดกล้าไม้สักจะเป็นจุดพักรถและสามารถ กระตุ้นเศรษฐกิจให้กับตำบลและหมู่บ้านสวนสักได้ ในการที่จะทำให้การพัฒนาอาชีพการ เพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสักมีมากยิ่งขึ้นอีกนั้น ผู้นำชุมชนบ้านสวนสักซึ่งมีความ คิดเห็นที่อยากให้หน่วยงานราชการมีการจัดตั้งให้อาชีพการเพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวน สักเป็นวิสาหกิจชุมชน ซึ่งก็จะทำให้การประกอบอาชีพการเพาะกล้าไม้สักนี้มีพัฒนาการขึ้น

2. ส่วนของผู้ประกอบอาชีพเพาะกล้าไม้สัก

ปัจจุบันพบว่าในชุมชนบ้านสวนสักยังไม่มีการรวมกลุ่มของผู้เพาะกล้าไม้สัก เนื่องจากผู้เพาะกล้าไม้สักยังขาดการเข้าร่วมการอบรมของทางหน่วยงานราชการ เพื่อเข้ารับความรู้ และวิทยาการใหม่ๆ ที่สามารถนำไปใช้และปฏิบัติในการประกอบอาชีพการเพาะกล้าไม้สักได้ ซึ่งหน่วยงานราชการป่าไม้ซึ่งถือว่ามีหน้าที่เกี่ยวกับการวิจัยเรื่องของไม้สัก ที่สำคัญนั้นหน่วยงานนี้ตั้งอยู่บริเวณบ้านสวนสักคือ สถานีวนวัฒนวิจัยงาว ซึ่งหัวหน้าสถานีอยากให้ผู้เพาะกล้าไม้สักมีการรวมกลุ่มเกิดขึ้นเพื่อจะได้รับการวิทยากร ความรู้ในการเพาะกล้าไม้สักและการปลูกสักด้วย ซึ่งถ้าหากมีการรวมกลุ่มแล้ว การจัดโครงการในการอบรมในด้านของการเพาะ การปลูกสักก็อาจจะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเลย โดยที่ผ่านมาจากสถานีวนวัฒนวิจัยงาวได้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในเรื่องของเทคนิคการปักชำไม้สัก ซึ่งผู้เพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสักไม่ได้ให้ความสนใจและความสำคัญจึงไม่ได้มาเข้ามาฝึกอบรมซึ่งอาจเป็นเพราะเห็นว่าโครงการฝึกอบรมดังกล่าวเมื่อไปทำจริงแล้วจะต้องเสียค่าใช้จ่ายมากจึงไม่เข้าโครงการฝึกอบรม

ด้านการปรับปรุงพันธุ์สักเพื่อนำกล้าไม้สักไปปลูกเป็นแม่พันธุ์สำหรับเป็นแนวทางการพัฒนาอาชีพการเพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสัก

1. ส่วนของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องคือสถานีวนวัฒนวิจัยงาว ซึ่งมีภาระงานที่จะต้องวิจัย ปรับปรุงพันธุ์สักซึ่งในการพัฒนาอาชีพการเพาะกล้าไม้สักนั้นต้องเริ่มจากการคัดเลือกพันธุ์สักโดยนำมาแทนพันธุ์เก่าที่ผู้เพาะกล้าไม้สักใช้อยู่ในปัจจุบันซึ่งจะมีการปรับปรุงพันธุ์โดยให้กล้าไม้สักมีคุณลักษณะที่ดี ซึ่งในป่าสาธิตในสถานีวนวัฒนวิจัยงาวนี้ ถือได้ว่ามีต้นสักพันธุ์ดีอยู่จำนวนหนึ่ง แต่ก็ยังมีน้อย ที่สามารถนำมาเมล็ดมาเพาะได้ ซึ่งในสถานีก็ยังมีแจกจ่ายกล้าไม้สักที่ผ่านการปรับปรุงพันธุ์และขยายพันธุ์ตามหลักของวิทยาศาสตร์อยู่แล้ว ผู้เพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสัก ผู้ที่สนใจที่จะนำกล้าไม้สักไปปลูกเพื่อการอนุรักษ์หรือเศรษฐกิจสามารถมาขอรับแจกได้ที่สถานีวนวัฒนวิจัยงาว

2. ส่วนของผู้ประกอบอาชีพเพาะกล้าไม้สัก

ปัจจุบันผู้เพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสักนั้นได้เมล็ดพันธุ์มาจากหลายแห่ง ซึ่งก็ไม่ทราบได้ว่าต้นแม่พันธุ์มีลักษณะที่ดีหรือไม่ หากนำกล้าไม้สักพันธุ์ที่ได้รับจาก

สถานีวนวัฒนวิจัยงามมาปลูกในชุมชน รอบๆชุมชนบ้านสวนสัก ที่สวน ที่ไร่ของตนซึ่งก็จะได้ประโยชน์ 2 ด้าน คือเป็นการปลูกป่าเพื่อการอนุรักษ์ในชุมชนบ้านสวนสักไปในตัวและที่สำคัญจะได้เมล็ดสักพันธุ์ดีมาทำการเพาะเป็นกล้าไม้สักในการจำหน่าย ซึ่งก็จะทำให้มูลค่าของกล้าไม้สักเพิ่มขึ้นได้และทำให้ต้นสักที่มีลักษณะที่ดี ลำต้นสวยงาม ที่มีอยู่ในชุมชนบ้านสวนสักเป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกในการประกอบอาชีพการเพาะกล้าไม้สักที่จะทำให้คุณภาพชีวิตของผู้เพาะกล้าไม้สักและคนในชุมชนบ้านสวนสักดีขึ้นและยังเป็นการพัฒนาอาชีพการเพาะกล้าไม้สักให้มีคุณภาพ ศักยภาพให้ดีขึ้นและเป็นอาชีพที่ยั่งยืนต่อไปได้

การส่งเสริม

ในปัจจุบันการส่งเสริมการเพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสักพบว่า มีทั้งหน่วยงานราชการ เอกชนและประชาชน ได้มาหาซื้อกล้าไม้สักเพื่อไปปลูกในวันสำคัญและวาระต่างๆ ซึ่งการสนับสนุนส่งเสริมเช่นนี้จะเกิดขึ้นเสมอ เช่นเดียวกับหน่วยงานราชการป่าไม้ บางครั้งในการแจกจ่ายเมื่อมีกล้าไม้ไม่พอก็จะมาซื้อกล้าไม้สักจากชุมชนบ้านสวนสักนี้เช่นกันกับองค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดตั้งโครงการอยู่ดีมีสุข เพื่อสนับสนุนส่งเสริมทำให้เกิดรายได้แก่ชุมชน ดังนั้นผู้เพาะกล้าไม้สักต้องการให้มีโครงการต่างๆเกิดขึ้นมาเพื่อเป็นการสนับสนุนส่งเสริม และช่วยเหลือกับผู้เพาะกล้าไม้สักด้วย ในส่วนของประชาชนจะซื้อกล้าไม้สักที่ชุมชนบ้านสวนสักไปปลูกเป็นสวนป่าเศรษฐกิจ และยังนำไปปลูกยังที่สวนเพื่อเป็นการอนุรักษ์ไปด้วย

ในการประชาสัมพันธ์ทางวิทยุชุมชนอำเภองามมีประส่งเสริมการปลูกป่าโดยให้ตระหนักถึงสภาวะโลกร้อนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และยังสนับสนุนให้เกิดอาชีพการปลูกต้นเพื่อเป็นสวนป่าเศรษฐกิจเพื่อเป็นเพิ่มรายได้อีกด้วย ซึ่งทางสถานีวิทยุสามารถประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจำหน่ายกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสักโดยการให้ตระหนักถึงสภาวะโลกร้อนเป็นหลักและส่งเสริมในเรื่องของการปลูกต้นไม้เพื่อการอนุรักษ์ทั้ง ในบ้าน ที่สวน หรือที่สาธารณะโดยใช้กล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสัก โดยจะเป็นการส่งเสริมคนในอำเภอเดียวกันและการซื้อขายก็จะทำให้เศรษฐกิจของอำเภองามดีขึ้นด้วย ซึ่งในอำเภองามนั้นมีวิสาหกิจชุมชนที่ตั้งอยู่บ้านศรีป้าน ตำบลหลวงเหนือ ซึ่งมีการทำเกี่ยวกับการแปรรูปไม้สักเพื่อการจำหน่ายอยู่แล้ว ซึ่งก็ทำการปลูกต้นไม้สักในรูปของสวนป่าเศรษฐกิจได้โดยมีตลาดรองรับอยู่ภายในอำเภองาม

ปัญหา อุปสรรคในการประกอบอาชีพการเพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสัก

1. ด้านทรัพยากรน้ำ น้ำที่ใช้ในการเพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสักปัจจุบันผู้เพาะกล้าไม้สักจะใช้น้ำทั้งจากลำห้วยของหมู่บ้าน คือลำห้วยเต้า และน้ำจากบ่อน้ำที่แต่ละครอบครัวขุดขึ้นมาใช้ในครัวเรือน และยังมีประปาหมู่บ้าน แต่ผู้เพาะกล้าไม้สักที่ประสบปัญหาเรื่องน้ำ คือผู้เพาะกล้าไม้สักที่พื้นที่เพาะกล้าไม้สักเป็นที่เนินเชิงเขา ซึ่งจะต้องต่อท่อน้ำมาใช้โดยต่อท่อไปยังบ่อน้ำที่ขุดไว้ที่ราบลุ่ม และยังมีเพาะกล้าไม้สักที่ใช้น้ำจากลำห้วยเต้า พอถึงฤดูแล้งน้ำจะแห้งทำให้มีน้ำไม่พอใช้

2. ด้านสถานที่ในการเพาะกล้าไม้สัก (แปลงเพาะกล้าไม้สัก) มีผู้เพาะกล้าไม้สักจำนวน 2 รายที่ประสบปัญหาด้านนี้ ซึ่งผู้เพาะกล้าไม้สักทั้ง 2 รายไม่มีที่ดินในการทำแปลงเพาะปัจจุบันจะต้องไปเช่าที่ในการทำแปลงเพาะกล้าไม้สัก ซึ่งมีความต้องการให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องมาช่วยเหลือในการจัดสรรที่ดินทำกินให้

อภิปรายผล

ในการวิจัยเรื่องการพัฒนาอาชีพการเพาะกล้าไม้สักเพื่อการอนุรักษ์ในชุมชนบ้านสวนสัก อำเภองาว จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์คือศึกษารูปแบบการเพาะ หาแนวทางการพัฒนาอาชีพและ ส่งเสริมอาชีพการเพาะกล้าไม้สัก ในชุมชนบ้านสวนสัก อำเภองาว จังหวัดลำปาง ซึ่งผู้วิจัยจะได้อภิปรายในเรื่องของสาเหตุในการประกอบอาชีพและการประกอบอาชีพในรูปแบบการเพาะกล้าไม้สักแบบเดิม สำหรับแนวทางการพัฒนาอาชีพนั้นจะต้องอาศัยปัจจัยด้านต่างๆ มาเกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพการเพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสัก ซึ่งได้อภิปรายผลดังต่อไปนี้

รูปแบบการเพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสัก

ในด้านการเพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสักในปัจจุบันผู้เพาะกล้าไม้สักเห็นว่าการสนับสนุนในเรื่องการปลูกป่าเพื่อการอนุรักษ์และเรื่องของการณรงค์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น จึงเห็นว่าการเพาะกล้าไม้สักในการจำหน่ายเป็นช่องทางในการหารายได้เสริมจากการทำงานประจำและทำเป็นอาชีพหลักได้ ในด้านของรูปแบบของการประกอบอาชีพเพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสักนั้นยังคงเป็นรูปแบบเดิมเนื่องจากเป็นวิธีที่ง่ายและเป็นวิธีที่ชาวบ้านมีความชำนาญแล้ว จึงเห็นว่าเป็นวิธีที่เหมาะสมและสะดวกต่อการประกอบอาชีพและเป็นวิธีที่ง่ายต่อการให้ความรู้ซึ่งกันและกัน โดยในกระบวนการเรียนรู้การเพาะกล้า

ไม้สักในชุมชนบ้านสวนสักนั้นเป็นการเรียนรู้โดยการที่ไปเป็นลูกจ้างทำงานในแปลงเพาะชำของสถานีเพาะชำกล้าไม้จังหวัดลำปางซึ่งมีที่ตั้งอยู่ที่บ้านสวนสักซึ่งจากการทำงานในแปลงเพาะชำจึงสามารถทำการเพาะกล้าไม้ชนิดต่างๆรวมทั้งกล้าไม้สักได้โดยชำนาญจากนั้นจึงนำมาทำเป็นอาชีพเสริมนอกเวลานอกราชการ ในการเพาะกล้าไม้สักจะต้องใช้แรงงานในการทำงานในด้านต่างๆ ซึ่งแรงงานก็จะเป็นชาวบ้านสวนสักซึ่งมีความเกี่ยวพันระบบเครือญาติในบางส่วนโดยการเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้ก็มาจากการไปรับจ้างทำงานเพาะกล้าไม้สัก จึงเกิดแนวคิดมาทำเป็นอาชีพของตนเองบ้าง ทำให้สอดคล้องกับการศึกษาของชูเกียรติ ลิสุวรรณ (2535, บทคัดย่อหน้า ข) ได้กล่าวว่า ระบบการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่สำคัญเริ่มถ่ายทอดกันในครอบครัว โดยใช้สื่อที่มีอยู่ในชุมชนกระบวนการถ่ายทอดความรู้ใช้วิธีสอนและปฏิบัติจริงไปพร้อมกัน ผู้สอนคือผู้ใหญ่ในครอบครัวที่มีความรู้หรือประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ ผู้เรียนคือลูกหลานหรือเครือญาติที่มีแรงจูงใจจากตัวอย่างที่สำเร็จในอาชีพของคนในรุ่นก่อน การถ่ายทอดความรู้ในครอบครัวนี้จะเกิดขึ้นตลอดเวลา ผู้เรียนเมื่อชำนาญแล้วจะกลายเป็นผู้สอนคนในรุ่นหลังๆต่อไป

แนวทางการพัฒนาอาชีพการเพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสัก

ในด้านแนวทางการพัฒนาอาชีพการเพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสักนั้นจากการสัมภาษณ์หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องได้แนะนำให้ผู้เพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสักได้นำกล้าไม้สักที่ผ่านการปรับปรุงพันธุ์มาปลูกเพื่อนำเมล็ดมาเพาะเป็นกล้าไม้สักเพื่อการจำหน่าย ซึ่งโกวิท สมบุญ (2548, หน้า 1) กล่าวว่า การปรับปรุงพันธุ์ไม้เพื่อให้ได้ไม้พันธุ์ที่ดีมีคุณภาพสำหรับการปลูกสร้างสวนป่าให้ได้ผลผลิตมีคุณภาพดีตามความต้องการของตลาดการใช้ไม้ และมีปริมาณผลผลิตที่สูงพอในการทำธุรกิจ งานนี้ถือเป็นสิ่งสำคัญมากประการหนึ่งที่จะทำให้ธุรกิจการปลูกสร้างสวนป่ามีประสิทธิภาพ สามารถแข่งขันทางเศรษฐกิจได้ โดยเริ่มที่ไม้สักก่อนและไม้สนไม้โตเร็วตามมาการทำการปรับปรุงพันธุ์ในระยะแรกมีการคัดเลือกไม้สายพันธุ์ดีจากป่าธรรมชาติในท้องที่ต่างๆ และมีการขยายพันธุ์แบบไม่อาศัยเพศโดยการติดตาเป็นหลัก เพื่อรวบรวมสายต้น (Clones) พันธุ์ดีต่างๆ และนำมาปลูกเป็นสวน ผลิตเมล็ดพันธุ์แบบสายต้นไว้ และมีการขยายพื้นที่สวนผลิตเมล็ดพันธุ์เพิ่มมากขึ้น โดยคาดหวังว่าจะให้พอเพียงต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ดีสำหรับการปลูกสร้างสวนป่าที่จะมีการขยายมากขึ้น เพื่อเป็นป่าเศรษฐกิจในอนาคต ในด้านของการคัดเลือกแม่ไม้ที่จะนำมาเป็นแม่พันธุ์ในการที่จะเอา

เมื่คนั้น ไพรซ์ ปิยพันธุ์ (2548, หน้า 15) ได้ให้ข้อกำหนดในการคัดเลือกแม่ไม้ว่าแม่ไม้ขึ้นอยู่กับ การใช้ประโยชน์สำหรับสัคนั้น โดยทั่วไปจะมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไม้ไปใช้ในการแปรรูป ก่อสร้างบ้านเรือน ทำเฟอร์นิเจอร์ ดังนั้นลักษณะที่ดีของไม้สักจะใช้เป็นข้อกำหนดในการ คัดเลือกแม่ไม้ ลักษณะแม่ไม้จะต้องมีลักษณะคือ ลำต้นตรงเปลา ปราศจากกิ่งก้านจากโคนต้น ถึงง่าม ลักษณะเนื้อไม้จะต้องมีความแข็งแรงหรือมีความหนาแน่นสูง ลักษณะสีและคุณภาพ เนื้อไม้คงาม ลักษณะเบื้องต้นเหล่านี้จะได้เป็นแม่ไม้สำหรับเอาเมล็ดไปเพาะต่อไป

ในการนำกล้าไม้สักที่เป็นแม่พันธุ์ไปปลูกในชุมชนบ้านสวนสักนอกจากเพื่อเก็บ เมล็ดในการเพาะกล้าไม้สักต่อไปแล้วยังเป็นการเพิ่มป่าเชิงอนุรักษ์อีกด้วยซึ่งในป่าเพื่อการ อนุรักษ์หรือป่าชุมชนนั้นยังคงประโยชน์แก่คนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงทำให้ป่านั้นมี ประโยชน์ในหลายๆด้าน ซึ่งทำให้สอดคล้องกับการแนวคิดของ โกมล แพรกทอง (2535, หน้า 3) ในเรื่องของป่าชุมชนแบบดั้งเดิมคือ เป็นป่าชุมชนที่ประชาชนได้รักษาพื้นที่ป่าไว้ โดยมี วัตถุประสงค์แตกต่างกันออกไป ดังต่อไปนี้

1. การอนุรักษ์ป่าไม้เพื่อประกอบพิธีกรรมตามประเพณี เช่น การรักษาป่าใน ภาคเหนือ ซึ่งเป็นไปตามประเพณี ของท้องถิ่นเพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ป่า ดังกล่าวจะถูกรักษาไว้โดยไม่มีการทำลาย
2. การอนุรักษ์ป่าเป็นแหล่งชับน้ำ เป็นการรักษาป่าเพื่อเป็นแหล่งชับน้ำสำหรับ พื้นที่นา หรือพื้นที่เกษตรกรรม นอกจากนี้เป็นแหล่งชับน้ำยังเป็นแหล่งอาหาร สมุนไพร และ ของป่าต่างๆอีกด้วย
3. การอนุรักษ์ป่าไว้เป็นเขตอภัยทาน เป็นแหล่งห้ามฆ่าสัตว์ตามหลักพุทธศาสนา เป็นที่ยอมรับไม่มีการฆ่าสัตว์ในพื้นที่ดังกล่าวและจะรักษาให้เป็นที่พักพิงของสัตว์และมนุษย์ ทางด้านจิตใจ
4. การอนุรักษ์ป่าไว้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ โดยเน้นการรักษาสภาพป่าไว้ตามสภาพ ตามธรรมชาติ ป่าเหล่านี้จะมีจุดสนใจ เช่น ถ้ำ น้ำตก ได้ถูกรักษาไว้เพื่อเป็นของกลางที่ทุกคน ในหมู่บ้านได้เข้ามาพักผ่อนหย่อนใจ
5. การอนุรักษ์ป่าไว้พื้นที่ป่าเป็นแหล่งอาหาร และใช้สอยอื่นๆ โดยทั่วไปราษฎรจะ รักษาป่าใกล้เคียงหมู่บ้านไว้เพื่อการเก็บหาอาหาร เช่น เห็ดหน่อไม้ ผลไม้ ยาสมุนไพร พื้นที่ ป่าได้ถูกรักษาไว้เพื่อเป็นการประโยชน์ดังกล่าวดังกล่าว ซึ่งบางครั้งเป็นแหล่งเสริมรายได้ ให้กับประชาชนในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง เช่นเดียวกับ มณฑล โพธิ์ทัย (2538, หน้า 9-10)

) ที่ให้แนวคิดของประโยชน์ในการสร้างสวนป่าด้านการอนุรักษ์ คือ สร้างป่าที่สมบูรณ์และมีค่าขึ้นใหม่แทนพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมป่าธรรมชาติที่สามารถให้ผลผลิตได้ นั้น โดยปกติจะมีต้นไม้ชนิดต่างๆ ขึ้นปะปนกันมากมายหลายชนิด และมีเพียงไม่กี่ชนิดที่นำมาใช้ประโยชน์ได้ การปลูกสร้างสวนป่านั้นนอกจากจะช่วยฟื้นฟูสภาพป่าที่เสื่อมโทรมให้เป็นป่าที่สมบูรณ์แล้ว การปลูกสร้างสวนป่ายังสามารถให้ผลผลิตได้เต็มตามเนื้อที่ และอีกประการยัง ช่วยในการอนุรักษ์ดินและน้ำ การปลูกสร้างสวนป่าในบริเวณต้นน้ำลำธารทางตอนเหนือของประเทศไทยมีความจำเป็นและเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะเรือนยอดของต้นไม้จะช่วยสกัดกั้นความแรงของฝนไว้มิให้ตกกระทบผิวดินโดยตรง น้ำบางส่วนจะค้างอยู่ตามเรือนยอดของต้นไม้ บางส่วนจะไหลไปตามลำต้น บางส่วนจะตกทะลุเรือนยอดลงสู่พื้นดิน พื้นที่ป่าที่มีต้นไม้ปกคลุมจะมีเศษไม้ ใบไม้ ปกคลุมผิวดินอยู่มากคอยช่วยดูดซับน้ำได้ดี น้ำจึงซึมลงดินได้มากทำให้น้ำที่ไหลบ่าลดลง ดังนั้นการปลูกสร้างสวนป่าจึงช่วยป้องกันการกัดเซาะดินและการพังทลายของดินเป็นอย่างดี

การส่งเสริมอาชีพการเพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสัก

ในด้านกระบวนการจัดตั้งกลุ่มผู้เพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสักนั้น ก็เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้แก่ชุมชนและผู้ประกอบอาชีพให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ซึ่ง กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2552) ได้ให้หลักเกณฑ์การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ และการส่งเสริมกลุ่มอาชีพว่า เพื่อเป็นการสนับสนุนให้มีการบริหารจัดการส่งเสริมอาชีพของชุมชน อย่างมีระบบและสร้างความเข้มแข็งของชุมชนภาคการผลิต คือ การรวมกลุ่มของประชาชนที่มีจุดประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน เพื่อดำเนินกิจกรรมการผลิต สร้างพลังของการพึ่งตนเองของกลุ่มอาชีพในชุมชน กลุ่มอาชีพ หมายถึง การรวมกลุ่มของประชาชนที่ร่วมดำเนินกิจกรรม เพื่อทำให้เกิดรายได้ และการสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพให้สมาชิก โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. กลุ่มอาชีพที่มีการรวมตัวกันแต่ไม่ได้จดทะเบียนนิติบุคคล เช่น กลุ่มแม่บ้านกลุ่มอาชีพการแปรรูปผลผลิต กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือนและหัตถกรรมไทย
2. กลุ่มอาชีพที่มีการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล เช่น กลุ่มสหกรณ์ สหกรณ์ออมทรัพย์กลุ่มยูวเกษตรกร เป็นต้น โดยมีกฎเกณฑ์ข้อบังคับของกลุ่มอาชีพที่ถือเป็นแนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้และส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่น

ในด้านการซื้อกล้าไม้สักนั้นในส่วนของแต่ละคนและประชาชนที่หาซื้อกล้าไม้สักไปปลูกเป็นสวนป่าเศรษฐกิจจึงต้องนำกล้าไม้สักที่เป็นพันธุ์ดีซึ่งมีคุณลักษณะที่ดีเมื่อเจริญเติบโตขึ้น โดยจะมีการหวังผลในด้านผลตอบแทนและผลกำไรทำให้สอดคล้องกับมติที่โพธิ์ทัย(2538,หน้า9) ที่กล่าวว่า การปลูกสร้างสวนป่าเพื่อเศรษฐกิจ หมายถึง การปลูกป่าเพื่อหวังผลตอบแทนจากการปลูกในลักษณะของการนำผลผลิตจากสวนป่าออกมาจำหน่ายเป็นรายได้ในรูปแบบต่างๆ เช่น ไม้ซุง ไม้แปรรูป เสาค้ำ และเชื้อกระดาษ เป็นต้น การปลูกสร้างสวนป่าเพื่อหวังผลในทางเศรษฐกิจนั้นคำนึงถึงการใช้ประโยชน์ไม้เป็นหลัก ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ผลิตไม้เพื่อใช้เป็น ไม้ซุง ไม้แปรรูป เพื่อก่อสร้างบ้านเรือน เช่น ไม้สัก ไม้แดง ไม้ยาง ฯลฯ ไม้ชนิดดังกล่าวมีความเจริญเติบโตช้า จะต้องใช้ระบบตัดฟันประมาณ 40-60 ปี
2. ผลิตไม้เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมไม้บางประเภท เช่น ไม้ซ้อ เลียน สุนเขา ไม้ชนิดดังกล่าวมีความเจริญเติบโตเร็วปานกลาง ใช้รอบตัดฟันประมาณ 10-15 ปี
3. ผลิตไม้สำหรับทำเสาค้ำ พื้น ถ่าน และเชื้อกระดาษ เช่น ไม้ยูคาลิปตัส กระถินยักษ์ กระถินณรงค์ และสนทะเล ฯลฯ ไม้ชนิดดังกล่าวมีความเจริญเติบโตเร็วมาก ใช้รอบตัดฟันประมาณ 3-7 ปี

แนวทางการพัฒนาอาชีพการเพาะกล้าไม้สักนั้นจะต้องมีการเกี่ยวเนื่องด้วยหน่วยงานราชการที่จะต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาทั้งด้านการปรับปรุงพันธุ์ การแจกจ่ายกล้าไม้สักพันธุ์ดีแก่ผู้เพาะกล้าไม้สักซึ่งปัจจุบันหน่วยงานราชการมีภาระหน้าที่ได้กระทำอยู่เสมอแล้ว และผู้เพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสักเองก็ควรมีส่วนร่วมกันกับหน่วยงานราชการด้วย เพื่อเป็นการพัฒนาอาชีพของตนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีมากขึ้นและเป็นอาชีพที่ยั่งยืนของชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การนำผลวิจัยไปใช้

หน่วยงานราชการทุกส่วนและผู้ประกอบอาชีพการเพาะกล้าไม้สักในชุมชนบ้านวนสัก ควรมีการร่วมมือกันที่จะช่วยกันพัฒนาอาชีพการเพาะกล้าไม้สัก โดยอาจนำแนวทางที่ได้เสนอแนะ โดยอาจทำความเข้าใจในด้านต่างๆแล้วนำมาปรับเพื่อความสอดคล้องกับชุมชนและ

หน่วยงานที่สามารถจะกระทำได้ทั้งในด้านหลักการทางวิชาการและหลักการด้านต่างๆและ
ความเป็นจริง

การทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาด้านพัฒนาการบริหารจัดการ ในรูปแบบการประกอบอาชีพการเพาะ
กล้าไม้สักในชุมชนบ้านสวนสัก
2. ควรศึกษาทางด้านความสัมพันธ์การประกอบเพาะกล้าไม้สักและไม้อื่นๆใน
ชุมชนต่างๆที่เกี่ยวข้องกับด้านการอนุรักษ์ ของชาวบ้าน พระสงฆ์ เยาวชน ที่เกี่ยวข้องกับกรำ
เนินชีวิต

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved